

מזיכרונותיו של שלום אילתי על אקציית הילדים

לא חלפה שעה ארוכה והחלו להישמע צעדים הולכים וקרבים. מבהיל היה לשמוע אותם קרובים כל-כך. יחידים, זוגות, שלשות, מתואמי פסיעה ונמרצים, יודעים את מטרם. תחילה פסחו על ביתנו, כממהרים למקום אחר, ואתה כמו אצל רופא השיניים, מיד חושב אולי זה זה, שמא היום כבר לא יכאיב יותר; אבל הם חזרו. כעת הם נשמעו בחצר שלנו ואחר-כך על גרם-המדרגות, עולים לתוך הבית פנימה. גל הצעדים הראשון הסתפק בפסיעה מהירה דרך כל החדרים; הבאים אחריהם כבר הפכו מיטות, הזיזו רהיטים, חיטטו בארונות. כאשר הסתובבו היישר מעל ראשי התקפלתי ככל האפשר, כמו נעצרה נשימתי. מדהים כמה שרצפה של עץ היא בעצם דקה, האומנם אינה שקופה? עתה הייתי לא רק אפרכסת, אלא גם ללב ענק שפעימותיו מהדהדים כמו פעמוני הבזיליקה שלייד ביתנו הישן. מה לעשות כדי שנהמותיו לא יסגירוני?

המחפשים יצאו כלעומת שבאו ואנו עדיין לא פענחנו כוונותיהם. דממה מתוחה חזרה וצנחה עלינו ומבעדה החילונו ממרחקים לשמוע קריאות, זעקות. לא רק מחפשים, כנראה שלוקחים אנשים. האם לפי רשימות או את כולם? לפתע בקעה אלינו דרך האשנב, התפוצצה מקרוב, יללה קרובה מקפיאת-דם – משה'לה!!! נשמעו נשיפות של מאבק כלשהו, גניחות של התנגדות; בקללות וחרפות נזעמים הוסה הקול הזועק ורק יבבה דקה, אינסופית שרדה ממנו, כשל חיה פצועה אנושות, ואנו כבר ידענו – לוקחים את הילדים! אשר אירע בגטאות אחרים נחת ובא עלינו.

שוב ושוב חזרו קולות של מגפיים סורקים את דירתנו, חולפים בחדרים, מזיזים ומהפכים, ממאנים להרפות. כאילו באו עם רשימות שמיות ואינם מניחים. ואנו כל פעם מחדש מתאבנים – שרק לא יירדו למרתף, שיסתפקו בחיפושיהם בדירה, שיילכו מכאן.

ואז נשמעו בחצר צעדים אשר בבת-אחת פנו מטה, במפנה חד, היישר לפתח המרתף. קולות של שניים. הם מנסים להידחק דרך המרווח הצר שבין הדלת התקועה במדרון ובין המשקוף. ותחילה אינם מצליחים –

Wer reitet so spät

Wer reitet so spät

Wer reitet so spät

Wer reitet so spät

אני לא נושם, ליבי לא פועם, מרכז כל כוחי בלהתכווץ, להצטמצם, להיות קטן מעובר, זעיר מראש סיכה. הדלת נדחפת בכוח רב והיא נענית ונפתחת. הם מגששים דרכם פנימה ואני אבן. העיניים חתומות בכוח כה רב עד שספק אם יוכלו פעם להיפתח. להתאפס, להתאייד,

להתאיין. ולפתע נופל עליהם דבר-מה, או לפנייהם, וחוסם את דרכם. כנראה שאין להם פנס.
נשמעת קללה ואחד אומר בקול רם: "כאן חושך יותר מאשר בתחת של כושי".

Wie in ein niggers marsh

הם סבים אחורנית. צעדיהם נשמעים שוב, עולים במעלה השיפוע, יוצאים ומתרחקים.

Wer reitet so spät durch nacht und wind?

Ein niggers marsh!

Ein niggers marsh!

זמן רב עוד ארך עד אשר הנשימה שבה והלב חזר לפעום.

אמא שברה ראשונה את הלם השתיקה, בלחש היא מסבירה לי את פשר אמירתם הגסה, אשר הבוטות שלה בישרה לי ברגע זה חיים. ומיד היא החליטה לעשות משהו. לו הייתה הרוכב ביער, ודאי גם סופו של אותו ילד היה אחר. עתה, משברור הוא כי זוהי אקציה של ילדים, תצא אמא מן המחבוא ותעלה למעלה. דירה ריקה מעוררת חשדות, מזמינה פורענות. אם יבואו מחפשים נוספים תוכל אמא, בגרמנית הטובה שלה, לנסות להסיח את דעתם. פחדתי להישאר לבד וגם חשתי לאבד אותה. אך הכרחי היה לנסות ולעשות דבר-מה. עלי להתגבר ולהתאפק. תמיד עלי להבין, להתגבר ולהתאפק. בזהירות שלפה את עצמה מתוך מחבואה ויצאה מן המרתף, ואני נותרתי שם בהמשך היום לבדי. מכונס כמו קודם, גם הפחד נשאר לרבוץ איתי כקודם. אולם שביב עידוד בכל-זאת הבהב – אמא על המשמר. גלים נוספים של מחפשים חזרו ובאו, לא נלאו. מבעד לרצפה חזרתי ושמעתי את קולה הרגוע לכאורה של אמא משיב באדיבות עניינית – "לא, אין ילדים בבית זה, הדיירים האחרים העדיפו להצטרף לקרוביהם בבתי הסמוכים".

ומסביב נמשך התופת. גל אחרי גל, בין דממות קצרות, פרצו מדי פעם מחדש ובאו מבעד לאשנב קולות צעידה נמרצים, צווחות פולחות לב, גידופים חורצים בגרמנית או אוקראינית, וקריאות שבר של אמהות השוכלות את ילדיהן בעוד אלה בחיקן. ואני, באופן המוזר והבלתי-מובן ביותר, באמצעות האשנב אשר בגובה פני הרחוב, כמו הייתי במו גופי בתוך המערבולת המתהפכת שבחוץ. שוב ושוב נשמעו אנקות מאבק חסרי תוחלת, זעקות, שיש והיו נקטעות באחת כמו באי-פשר מפחיד. קולות אלה בחוץ, בצד החרדה האינסופית, הם שנותרו בזיכרוני כתמצית הזוועה של היום ההוא...

אקציית הילדים, בעצם, מעולם לא הסתיימה. בימים הבאים, בגיחות יזומות או משהבחינו באקראי בילד בודד פה ושם, מיד עטו עליו לקחתו. מעולם קודם-לכן לא הצביעו הגרמנים על קבוצת גיל מסוימת, מלבד קשישים מאוד, לומר: בני מוות אתם, איש מביניכם לא יחיה. לעומת זאת הייתה באקציית הילדים משום הכרזה טוטלית ומוחלטת – בטלה זכות קיומו של הילד היהודי.

מי היו הילדים שנספו סביב, איזו עוצמת חיים קופדה באותם ימים ספורים (ואולי גם הם התפללו כמוני)?
בעזרתנו של מומחה לסטטיסטיקה ודמוגרפיה של יהדות מזרח-אירופה ניסיתי פעם לחשב מהו שיעורנו היחסי, הילדים שנשארו בחיים מן הגטו שלנו.
לפי חישוב זה היו בעירנו לפני המלחמה 5,060 ילדים עד גיל 14.
מביניהם ניצלו בסופו של דבר, לפי הערכתי, כ-150.
נספו אפוא 4,910.
הילדים הנותרים הם אפוא 2.9 אחוזים.
כשלושה מתוך כל מאה.
ואני אחד מבין שלושה אלה.

מקור: שלום אילתי, לחצות את הנהר, יד ושם, ירושלים 1999, עמ' 142-159.